

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

A FELNŐTTOKTATÁS HATÁSA A NŐK MUNKAERŐ-PIACI HELYZETÉRE A MISKOLCI KISTÉRSÉGBEN

HAJDÚ DÁVID
KONCZ GÁBOR

Összefoglalás

A tanulmány a felnőttoktatás hatását vizsgálja a Miskolci kistérségben élő nők munkaerő-piaci helyzetére vonatkozóan. Kutatásunk elején több hipotézist is felállítottunk, aminek bizonyítására irodalomelemzést, statisztikai adatok analizálását és kérdőíves vizsgálatot használtunk. A vizsgálatot a Miskolci kistérségben élő 18 éves kor feletti gazdaságilag aktív nők körében végeztük, összesen 200 fő került megkérdezésre. A rendelkezésre álló adatok feldolgozásához az IBM SPSS Statistics 20 és Microsoft Excel 2007 programot használtuk fel. Kutatásunk célja az volt, hogy igazoljuk, a Miskolci kistérségben élők nők munkaerő-piaci helyzetére nincs kellő ráhatással a felnőttképzés. A mai magyar társadalom és gazdaság helyzete nem teszi lehetővé, hogy a nők lehetőséget kapjanak részmunkaidős foglalkoztatásra, amely révén több idejük maradna a családra és saját maguk képzésére. A kérdőív eredményei azt is igazolják, hogy bár érdeklődés van a felnőttképzések iránt, a kereslet és kínálat nincs összhangban. Az állam vagy nem támogatja a képzéseket vagy nincs olyan képzés, amivel szakmájában tovább tudna fejlődni és ennek hatására több forráshoz tudna jutni életminőségének javítására az abban résztvevő. A tanulmány ezért ebben az összetett témában javaslatokat kíván tenni a térség felzárkóztatására, a munkanélküliség csökkentésére, a nők hátrányosságának enyhítésére és a felnőttoktatás hatásfokának javítására vonatkozóan.

Kulcsszavak: munkanélküliség, felnőttoktatás, nők
JEL KÓD: E24

The effect of adult education to women position on the labor market in the subregion of Miskolc

Abstract

In our study we would like to present the effect of adult education to women situation on the labor market in the subregion of Miskolc. During our research we developed more hypotheses as well, demonstrating with analysis of literature, statistical data, and questionnaire on this topic. To the research women over 18 years, economically active, living in the subregion of Miskolc has been chosen. Altogether 200 people filled out the questionnaire. To examine the data we used IBM SPSS Statistics 20 and Microsoft Excel 2007 softwares. The aim of our research was to prove, that regarding to the inhabitants of the subregion of Miskolc the adult education is not enough effective to change the situation of women on the labor market. Furthermore due to the actual Hungarian social and economic situation, women do not have the opportunities to work in part-time, which opportunities could help them to take care of their families and to take part in adult education as well. The results of questionnaire also show the interest for adult education, but supply and demand is not in union, since the State do not support the education or the unemployed cannot find suitable education for her profession. We would like to recommend solutions for the development of this area, for the decrease of

unemployment, for the improvement of women situation on the labor market and for increasing of the efficiency of adult education.

Keywords: unemployment, adult education, women

Bevezetés

Borsod-Abaúj-Zemplén megye 1987-től kezdve a munkanélküliségi rátát és a munkanélküliek abszolút számát tekintve folyamatosan az ország legrosszabb helyzetben lévő térségei közé tartozik. A Miskolci kistérség a megyeszékhely jelenlétének köszönhetően az átlagosnál kedvezőbb helyzetben van, azonban az elmúlt mintegy 25 évben szinte folyamatosan tapasztalható intenzív munkahely megszűnéseket nem tudták kompenzálni a munkahely-teremtési, vállalkozásélénkítési törekvések (Dövényi-Tolnai 1993, Halmos 2006).

A tanulmány központi témájának a nők munkaerő-piaci helyzetének vizsgálatát választottuk. Hazánkban a nők hátrányosságot egyértelműen a több évszázados tradíció okozza, mivel patriarchális társadalomban élünk, ami a férfiaknak kedvez. A gyermekszülés, a nevelés és a háztartás vezetése „női munka”, amely alapmodellje volt a régmúlt családi életmintáknak. A társadalom a nők munkaerő-piaci hátrányát túlnyomóan a gyermekszülés és nevelés következtében létrejövő kiesésre korlátozza (Anker 1998, Keveházi 2009). Nemzetközi vizsgálatok rámutattak, hogy az anyák munkaerőpiaci részvételét a legkisebb gyermek életkora és a gyermekek létszáma befolyásolta leginkább, emellett azonban fontosnak találták a partner és a gyermek jelenlétét is (Macran et al. 1996, Jenkins et al. 2003).

Az utóbbi évtizedekben folyamatosan nőtt a felnőttoktatás iránti kereslet, ami részben abból is következik, hogy a munkanélküliségi ráta igen magas. A nők elhelyezkedését és a munka világába való visszakerülését nehezíti, hogy a gyermekvállalás után már vagy nincs meg a munkakörük, vagy nem tudják ugyanazt a munkakört biztosítani számukra (Frey 2005, Koncz 2008, Blaskó 2009). Ezért sokan gondolkodnak az átképzésben, továbbképzésben, amit felnőttoktatás keretében szereznének meg.

A felnőttképzésben való részvétel mértéke erősen függ számos demográfiai és társadalmi körülménytől (Debreceni-Komka 2004). A képzéseken való részvétel nagyban függ a gazdasági aktivitástól, ahol is az eltartottak között a legmagasabb az arány, valamint az aktív keresők, akik átképzés vagy továbbképzés illetve munkahelymegtartó szándékkal jönnek tanulni (Kapitány-Spéder 2009). A meglévő iskolai végzettség szintén fontos befolyásoló tényező, hiszen minél magasabb az iskolai végzettsége, annál nagyobb valószínűséggel tartja fontosnak az élethosszig tartó tanulást (Csernák et al. 2006).

Anyag és módszer

A vizsgálati terület bemutatása

Az Észak-magyarországi régió a legrosszabb társadalmi-gazdasági mutatókkal rendelkező térség Magyarországon. Ebben nagy szerepet játszik a népesség alacsony iskolázottsága, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok átlag feletti aránya. Ebből a régióból vándorolnak el a legtöbben az ország gazdaságilag jobban teljesítő régióiba, s ez a régió rendelkezik a legrosszabb foglalkoztatottsági mutatókkal.

A Miskolci kistérség a Hernád és Sajó völgyében a Bükk lábánál fekszik. A kistérséget 33 község és 7 város alkotja, e 40 település székhelye Miskolc. A kistérséget 263 568 fő

lakossal rendelkezik, amelynek 62%-át Miskolc 162 905 fős lakosság adja. Az egykor több mint a 207 ezer fős népességgel rendelkező Miskolc a térség “növekedési pólusaként” kevesebb, mint 40 év alatt 45 ezer fős lakosságcsökkenést mutat. Erre alapvető befolyással volt a gyárak, bányák felszámolása, amely korábban több tízezer ember biztos megélhetését jelentette (Szalainé Homola et al. 2007). Manapság a munkavállalók nagy része a biztos megélhetést követve elvándorolnak a térségből az ország más pontjaira, illetve külföldre.

A kutatási módszerek és felhasznált adatbázisok ismertetése

Kutatásunk során a vonatkozó szakirodalom feldolgozását követően, statisztikai adatok elemzését végeztük el, majd kérdőíves vizsgálatot hajtottunk végre. A fent említett információforrások segítségével valóság-hű képet alkothattunk a választott kistérségben élő nők munkaerő-piaci pozíciójáról. A vizsgálat központi elemét a kérdőívek lekérdezése, feldolgozása és kiértékelése jelentette. Minden egyes kérdőív kitöltése személyes felügyelet mellett történt, hiszen csak így lehettünk biztosak abban, hogy minden kérdésünkre értékelhető választ kapunk. A vizsgálati mintába összesen 200 fő gazdaságilag aktív nő került be, akiknek a lakóhelye a Miskolci kistérségben van. A rendelkezésre álló adatok feldolgozásához az SPSS for Windows 9.0 és a Microsoft Excel 2007 programot használtuk fel.

Eredmények

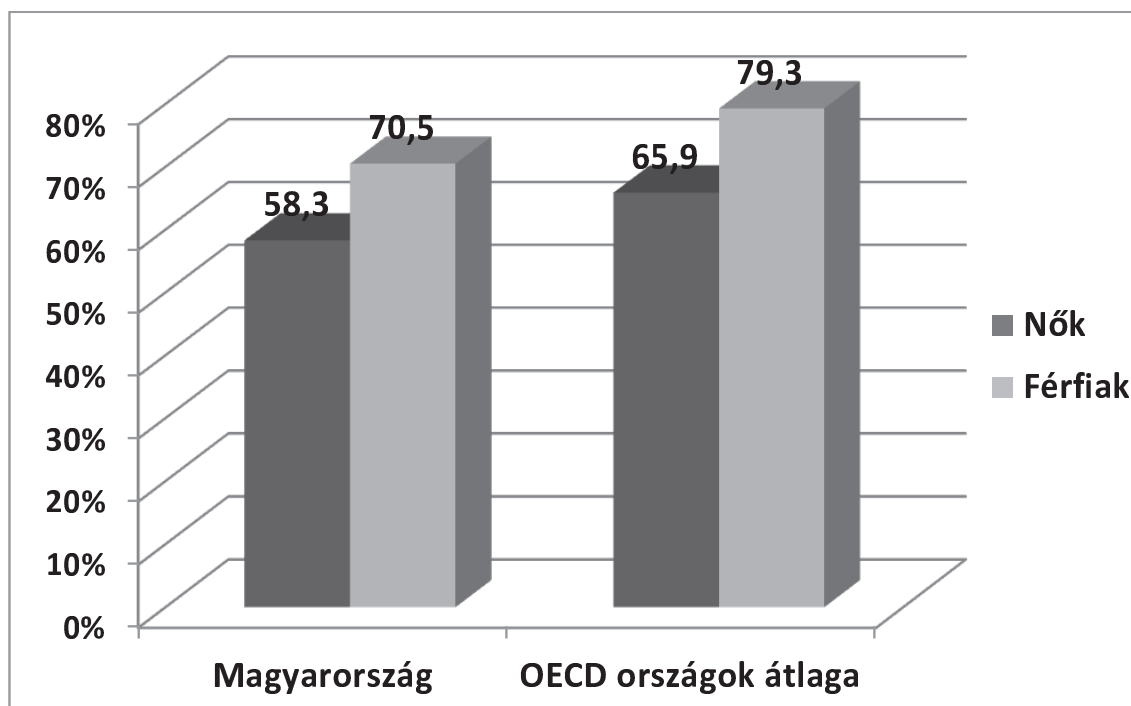
Nemzetközi kitekintés a nők munkaerő-piaci pozíciójáról

Az OECD országokban általánosan megfigyelhető tendenciaként kezelhető az utóbbi 30-40 évben, hogy a nők foglalkoztatási rátája közelített a férfiakéhoz, ami csak részben vezethető vissza a nők növekvő munkaerő-piaci részvételére, részben a férfi foglalkoztatás visszaesésének is köszönhető volt ez. A nők munkaerő-piaci részvételét több tényező is elősegítette ebben az időszakban, ezek közé tartozik az információ technológia, valamint a kommunikációs és a szállítás fejlődése, a gazdaság liberalizációja, a munkaerő-piac deregulációja és egyes foglalkozások elnöiesedése (Ware Barrientos 2008).

A legkisebb különbség a nők és férfiak foglalkoztatásában az észak-európai országokban figyelhető meg (mindenütt tíz százalékpont alatti). A szocialista múlttal rendelkező kelet-európai országokban szintén relative kisebb különbség figyelhető meg. Ez annak köszönhető, hogy a népgazdaság fokozódó munkaerő-szükségletét részben a nők nagyobb arányú munkaerő-piaci részvételével kívánták biztosítani. Magyarországon nagyobb különbség figyelhető meg, azonban a nagyobb problémát az jelenti, hogy mind a nők, mind a férfiak foglalkoztatási rátája a legrosszabbak közé tartozik az OECD országok körében (1. ábra). A mediterrán országokban (pl. Görögország, Spanyolország) hagyományosan alacsonyabb volt a nők munkaerő-piaci részvétele, igaz, az utóbbi évtizedekben jelentős mértékben közeledett a férfiakéhoz.

A részmunkaidős foglalkoztatásban az OECD országok mindegyikében a nők vesznek részt nagyobb számban, az arányuk számos országban a 70-80%-ot is meghaladja. Általánosan megfigyelhető jelenség az is, hogy a magasabb végzettségű, különösen a diplomás nők foglalkoztatási rátája a legmagasabb. Ez részben azzal is összefüggésben van, hogy a fiatalok foglalkoztatási rátája magasabb, akik már nagyobb arányban

szereztek diplomát. A gyermek jelenléte és a gyermekek számának növekedése egyértelműen csökkentette minden vizsgált országban a munkaerő-piaci részvételt.

1. ábra: Nők és férfiak munkaerő-piaci részvétele a 15-64 éves korosztályban (2012)

Forrás: OECD (2012) alapján saját szerkesztés.

A nők tehát egyre nagyobb arányban kaphatnak szerepet a munkaerő-piacon, azonban számos országban csak néhány foglalkoztatástípusra korlátozódik a jelenlétük. Egyes fejlődő országokban nagyon magas a nem bejelentett női munkavállalók aránya, akiket sem jogszabályok, sem szakszervezetek nem védenek. A nők és férfiak keresetében mutatkozó különbségek is csökkentek az utóbbi évtizedekben, azonban teljesen nem tűntek el. Számos országban a részmunkaidőben (egyébként nagy arányban) dolgozó nőket kevesebb szociális juttatás illeti meg, mint a teljes munkaidőben dolgozó férfiakat és nőket (Deere – Doss 2006, S. Floro–Meurs 2009).

Munkaerő-piaci elemzés a Miskolci kistérségről

A Miskolci kistérségben a nyilvántartott álláskeresők száma az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat. Jelentősebb kiugrást az adatsorban 2009-ben tapasztalhattunk, ami a gazdasági válság következménye volt. Általánosságban elmondható, hogy az elmúlt években mindig a férfi munkanélküliek száma volt a magasabb. Ez részben arra vezethető vissza, hogy a nők GYES-ben részesülnek, így nagy részük három évre kizorul a munkaerő-piacról. A szezonálisra érzékeny vállalkozások (elsősorban a mezőgazdaságban és építőiparban) a téli hónapokban csökkentik átmenetileg a dolgozóik számát, ami az év végi adatokat növeli, a nyáriakat pedig csökkenti. Végzettségüket tekintve a legnagyobb számú álláskereső az általános iskolát végzetek vagy azt sem befejezettek körében vannak. Az összes munkanélküli 38%-a nem rendelkezik sem érettségivel, sem szakmával. A legjobb helyzetben a felsőfokú végzettségűek vannak, akik sokszor olyan munkaköröket töltenek be, amelyeket

alacsonyabb végzettséggel is elláthatnának. Ugyanakkor az is elmondható, hogy a 2000-es évek eleje óta az diplomás munkanélküliek száma növekedett a legjelentősebb arányban (több mint duplájára), vagyis a munkaerőpiac nem tudta követni a lakosság végzettségében bekövetkezett változásokat (1. táblázat).

A nyilvántartott pályakezdő álláskeresők esetében is a férfiak száma a magasabb. A legtöbb pályakezdő álláskereső éppen az utolsó vizsgált évben, 2012-ben volt. A számuk nem, hogy csökkent volna, hanem majdnem megduplázódott az utóbbi 10 évben.

A kistérség álláskeresőinek körében a fizikai foglalkozásúak aránya nagyobb, mint a szellemi foglalkozásúaké. A szellemi foglalkozásúak több mint 60%-a nő, ugyanakkor a fizikai foglalkozásúak körében ez az arány alig haladja meg a 30%-os értéket.

A tartós munkanélküliek összetételét vizsgálva az tapasztalható, hogy az egy éven túli álláskeresők körében már a nők vannak többségben a férfikkal szemben. Ez köszönhető annak is, hogyha egy nő szülés miatt kikerül a munkaerőpiacról, nagyon nehéz visszakerülnie, mivel a vállalkozók többsége úgy vélekedik az anyákról, hogy rugalmatlanok, hisz ha a gyermek beteg less az anya marad otthon vele. Az álláskeresők egyharmada tartós munkanélkülinek minősül a kistérségben.

1. Táblázat: Nyilvántartott álláskeresők végzettség szerinti megoszlása (2000-2012)

Év	Általános iskolai vagy annál kevesebb végzettséggel rendelkező álláskeresők száma	Szaktanús és szakiskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők száma	Szakközépiskolai, gimnáziumi érettségivel és technikai végzettséggel rendelkező álláskeresők	Főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkező álláskeresők száma
2000	5906	5526	4097	430
2001	5491	4802	3692	436
2002	5997	5057	3572	475
2003	5958	4721	3549	521
2004	6370	4731	3678	663
2005	6372	4843	3895	655
2006	6149	4330	3672	671
2007	6947	4852	4147	712
2008	7432	5077	4188	741
2009	8322	6818	5754	1049
2010	8154	6141	5483	1049
2011	7909	5684	5435	1077
2012	7051	5223	5277	970

Forrás: www.ksh.hu

A kérdőíves vizsgálat tapasztalatai

Kutatásunk célja annak igazolása volt, hogy a Miskolci kistérségben élők körében az elvárthoz képest a felnőttképzés nincs kellő ráhatással a munkanélküli nők helyzetére. A kérdőív eredményei azt igazolják, hogy bár érdeklődés van a felnőttképzések iránt, a kereslet és a kínálat jelenleg nincs összhangban. Mivel a nők helyzetét szerettük volna feltérképezni, ezért minden megkérdezett résztvevő nő volt. Életkor tekintetében valamennyien az aktív korúak köréből kerültek ki. A megkérdezettek több mint a fele (52%) a tartós munkanélküliség szempontjából legveszélyeztetettebb kategóriába

tartozik. Ez a 41-60 év közöttieket jelenti, mert nekik a legnehezebb visszakerülni a munkaerőpiacra miután kikerültek onnan.

A megkérdezettek 6,5%-a 8 általános iskolai osztály végzettséggel rendelkezik, 22%-a szakmunkás, illetve szakközépiskolai végzettséggel rendelkezik, 49%-a érettségivel, és 22,5%-a diplomás. A válaszadók 57%-a lát reális esélyt arra, hogy 1-2 éves képzés keretében szakmát szerezzen. Az érettségivel rendelkezők 89,7%-a, míg a szakiskolai végzettségük 77, 7%-a szeretne részt venni felnőttképzésben. Ezek szerint iskolai végzettségtől szinte függetlenül gondolják úgy a megkérdezettek, hogy fontos számukra a tanulás és újabb képesítés megszerzése. Aki egyszer már volt munkanélküli, az tudja, hogy milyen nehéz elhelyezkedni és szeretnének több, vagy jobb szakmával rendelkezni annak érdekében, hogy gyorsabban találjanak megélhetési lehetőséget. Ezért piacképes szakma megszerzésére törekednek.

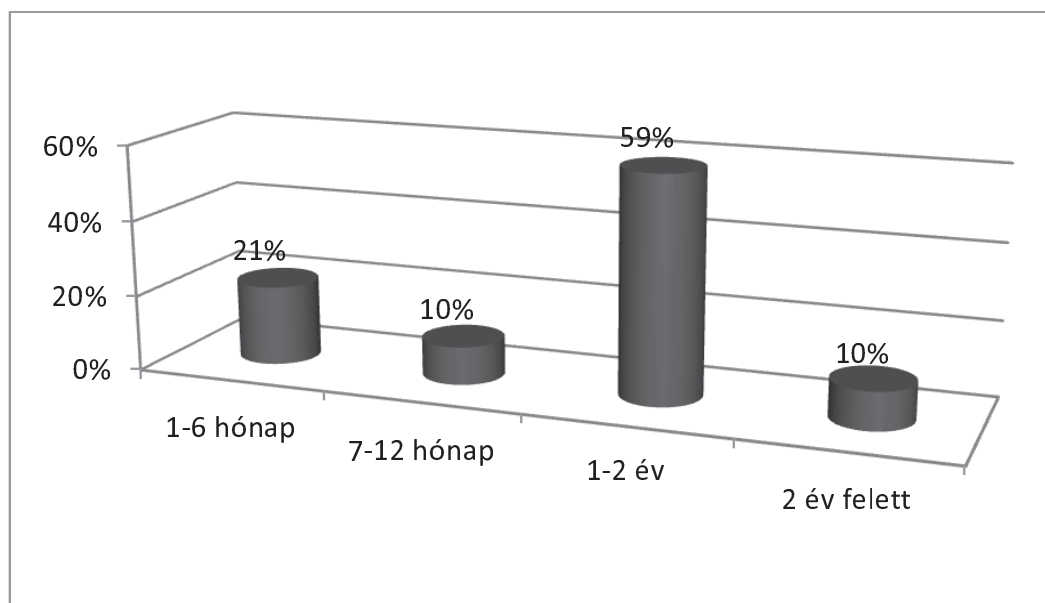
Joggal feltételezhetjük, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők biztosabb háttérrel tudnak biztosítani gyermekeik számára, amely mind a továbbtanulást, mind a szakmaválasztást megkönnyítheti. A megkérdezettek szülei között az anyák helyzete valamelyest kedvezőbb a legmagasabb iskolai végzettséget figyelembe véve. A 200 válaszadó között egy olyan sem szerepelt, akinek az anyukája ne végezte volna el a nyolc általános iskolai osztályt. Azoknak az aránya ugyanakkor magasabb, akiknek nem sikerült sem szakmát, sem érettségi bizonyítványt szereznie (16,5%). A nők körében számottevően magasabb azoknak az aránya, akik érettségivel rendelkeznek (33%), míg a diplomások részaránya szinte azonos.

A megkérdezettek 24%-a nem rendelkezik semmilyen végzettséggel, ebből következik, hogy jelentősen nehezebb munkát találniuk, mint szakképzett társaiknak. Legmagasabb arányban (10%) kereskedelmi végzettségük szerepelnek a mintában, 8% szociális, 6-6% egészségügyi, valamint eladói végzettséggel rendelkezik és 4% varrónő. Elgondolkodtató, hogy azok a szakemberek, akik ilyen jól hasznosítható végzettséggel rendelkeznek, miért nem találnak munkát, hiszen még a leghátrányosabb térségekben is találkozunk álláshirdetésekkel eladói, vagy egészségügyi területeken. A válaszadók nagyon magas arányban (86%) részt vennének képzésekben. Gondolhatnánk, hogy ha ilyen magas érdeklődés van a képzések iránt, akkor miért nincsenek a statisztikai adatok ezzel összhangban? Ha ilyen nagy képzések iránt a kereslet, miért nem alkalmazkodik hozzá a kínálat?

A munkaügyi kirendeltségek indítanak támogatott képzéseket, azonban kis létszámban és csak az aktuálisan munkanélküli emberek számára, ezért az előre gondolkodó aktív korú munkavállalónak nincs lehetősége ezen keretek között képzésen részt venni. Az új (2013. szeptemberével életbe lépő) OKJ rendszer keretében részsakképesítést, szakképesítést és szakképesítés ráépülést lehet megszerezni. A ráépülés megszerezhető államilag finanszírozott formában, de csak abban az esetben, ha rendelkezik a megfelelő szakképesítéssel, amit már nem biztosan tud tandíjmentes elvégezni, így újra bekerül a ördögi körbe.

Arra a kérdésre, hogy milyen képzésen venne részt a legszívesebben, nem volt meglepő a válasz. Ma már kortól függetlenül minden aktív ember számára fontos lett a nyelvtudás. Számos munkahelyen előnyt jelent, bizonyos képesítések megszerzésének pedig előfeltétele, mivel idegen nyelven is vizsgázni kell (pl. kereskedő). Egyre többen gondolkodnak a külföldi munkavállalásban is, elsősorban a magasabb jövedelem, a jobb megélhetés reményében, amihez szintén nélkülözhetetlen valamely idegen nyelv ismerete. Emellett az egészségügyi ágazathoz tartozó képzéseket preferálják. A megkérdezettek 67%-a pozitív tapasztalatokkal tekint a képzésekre, amely eléggé biztató eredmény. Ezek az emberek későbbiekben is be fognak ülni az iskolapadba és tovább

képzik magukat, így nagyobb eséllyel vesznek részt a munkaerőpiacon. Mindez pedig ösztönzőleg hathat munkatársaikra ismerőseikre. (Ha neki sikerült, nekem is menni fog.) A képzések, átképzések fontosságát igazolja az is, hogy a megkérdezettek 57%-a könnyebben talált munkát annak segítségével. Ez azonban nem csupán az átképzések fontosságát bizonyítja, hanem azt is, hogy valós jogosultsága van a felnőttképzésben bevezetett szakképesítés ráépüléseknek, amelyek tandíjmentesen végezhetőek el a szükséges bemeneti feltételek megléte esetében. A megkérdezettek 59%-a 1-2 évet fordítana egy új szakma elsajátítására, és csak 10% mondja azt, hogy 2 évnél többet is áldozna erre (2. ábra). Sajnos ez részben ütközik az új OKJ rendszerrel, ahol már 2 évnél rövidebb képzésben nem lehet részt venni, sőt a duális képzés keretében 3 év alatt lehet új képesítést szerezni.

2. ábra: Mennyi időt lenne hajlandó egy új szakma megszerzésére fordítani?

Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2014) alapján saját szerkesztés.

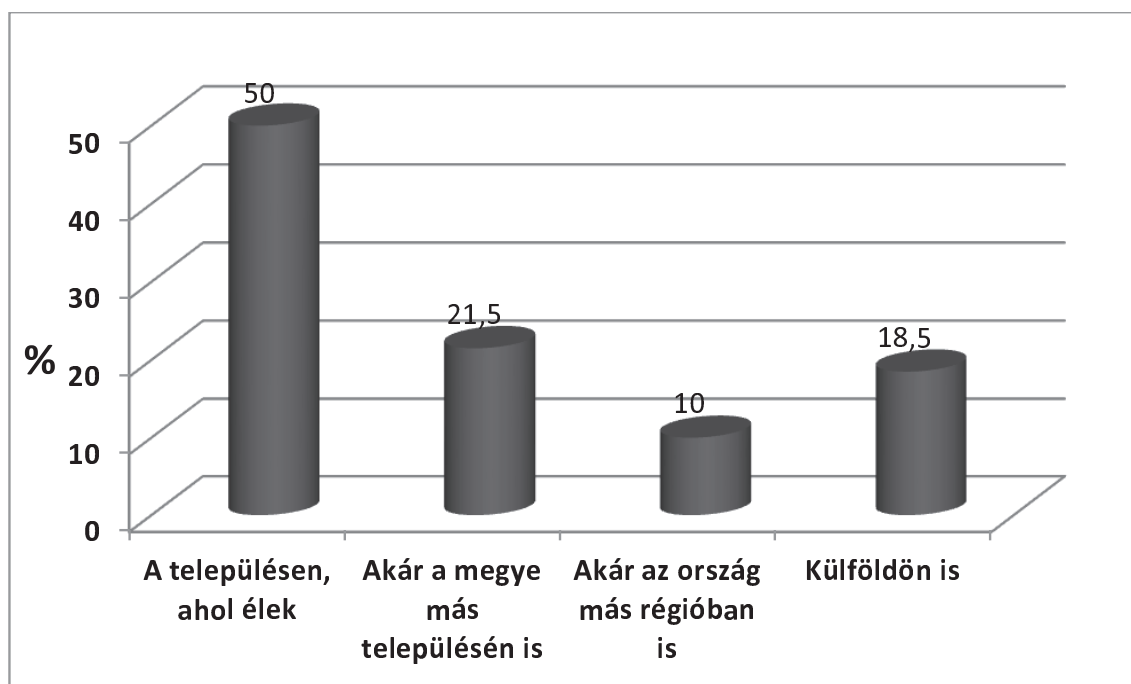
Annak ellenére, hogy megkérdezetteknek csupán 8,5%-a venne szívesen részt közgazdasági, pénzügyi képzésben, mégis a legtöbben (31,5%) ebben a képzéstípusban látják a legnagyobb lehetőséget. A válaszokból felállított rangsor arra enged következtetni, hogy a legtöbben a munkakörrel járó jövedelem alapján választottak, nem pedig az alapján, hogy mivel foglalkoznának a legszívesebben. Ez is igazolja korábbi feltevésünket, miszerint a megélhetés és a jövedelem diktálja a továbbtanulás irányát.

Korábban már említettük, hogy végzettségtől függetlenül vennének részt képzésekben a megkérdezettek. Ebben közrejátszik az a drasztikus adat is, hogy a megkérdezettek 70,5% volt már álláskeresői státuszban, illetve jelenleg is az. Még elkésőbb hogy egyharmaduk tartós munkanélkülinek számít. Elhelyezkedésük akadályozásában számos okot felsoroltak, mégis a válaszadók 25%-a a gyermekelhelyezést látja a legnagyobb akadállynak az elhelyezkedésben. A képzések fontosságát igazolja az is, hogy a megkérdezettek majd 40%-a nem tartja piacképesnek a szakmáját.

Vizsgálatunk azt is alátámasztotta, hogy a magyar emberek többsége nem igazán tekinthető mobilisnek. Ennek részben az az oka, hogy saját tulajdonú ingatlanban élünk és nem bérelt lakásokban, ami önmagában megnehezíti a helyzetet és sokkal erősebbek a családi kötelek. A megkérdezettek fele azon a településen szeretne elhelyezkedni, ahol

lakik. Ez nők esetében teljesen érthető is, hiszen számára sokkal fontosabb, hogy mennyi idő alatt ér be a munkahelyére és mennyi idő alatt érkezik majd haza. A dolgozó nőknek ugyanis van egy második állásuk is, mégpedig a házimunka, ami nem egy időszakosan megjelenő másodállás, hanem minden körülmények között elvégzendő feladat. Emellett legtöbb esetben a nő feladata a gyermekkel való foglalkozás is.

A válaszadók 21,5% hajlik arra, hogy a megye más településén vállaljon munkát. Ez is erősíti az előbbieket, hogy bár nagy úr a kényszer, és messzebbre kell menni, mert nincs miből megélni, akkor utazik, de lehetőség szerint szeretné a munkába járás idejét lerövidíteni. Korábban ismertettük, hogy a megkérdezettek nagyon fontosnak tartják az idegen nyelv elsajátítását. Ezel van összefüggésben, hogy a válaszadók 54%-a úgy véli, nagyban befolyásolja elhelyezkedési esélyeit, ha beszél valamely idegen nyelven. A válaszadók 18,5%-a pedig külföldön is szívesen vállalna munkát (3. ábra).

3. ábra: Hol vállalna munkát?

Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2014) alapján saját szerkesztés.

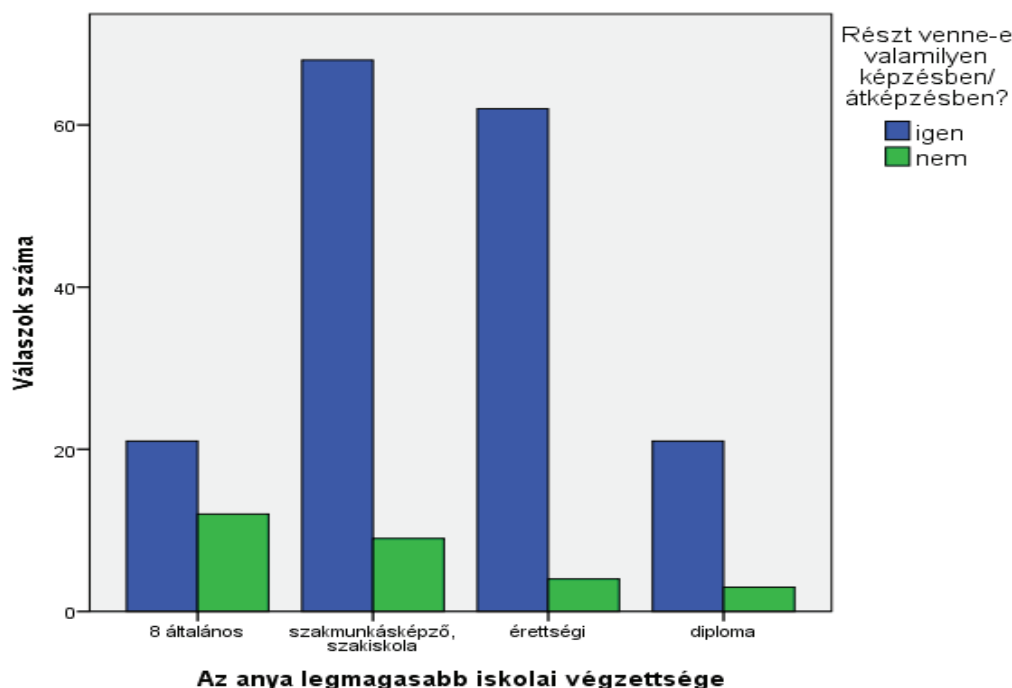
A kérdőívezés során feltett kérdésekre adott válaszlehetőségek, mint változók kapcsolatát keresztábra elemzéssel vizsgáltuk meg. Az elemzés során elsősorban a kalibráló kérdések (pl. életkor kategóriák, legmagasabb iskolai végzettség) jelentették az összehasonlítás alapját. Különösen a válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége befolyásolta az egyes kérdésekre adott válaszokat. A megkérdezettek továbbtanuláshoz való viszonyát azzal a kérdéssel vizsgáltuk meg, hogy mit gondolnak az élethosszig tartó tanulásról. A válaszok alapján egyértelműen kirajzolódott, hogy a magasabb iskolai végzettségű válaszadók tartják fontosabbnak ezt a megközelítésmódot. A Khí-négyszet vizsgálat során a szignifikancia érték jelentősen az 5%-os határérték alatt maradt ($\alpha=0,000$). A diplomások közül mindenki legalább közepesen fontosnak, de inkább kifejezetten fontosnak tartotta ezt a fajta hozzáállást, hogy érvényesülni tudjanak napjaink munkaerőpiacán. Az érettségivel rendelkezők körében már diverzifikáltabbak voltak a válaszok, míg a szakmunkás- és szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők esetében már azok voltak többségben, akik közepes válaszártékeket jelöltek meg. A

maximum nyolc általános iskolai osztályt végzetek száma ugyan kifejezetten alacsony volt a mintában – így a válaszaikból messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le – a továbbtanulást azonban ők tartották legkevésbé hasznosnak.

A képzésben, átképzésben való részvétel hajlandósága az előzőeknek megfelelően szintén erős kapcsolatot mutatott a megkérdezettek végzettségével. A magasabb végzettségűek egyúttal több időt is töltenének el további szakképesítések megszerzésével.

A mobilitása a középiskolai végzettséggel rendelkezőknek a legnagyobb, a legmagasabb arányban ők vállalnának állást külföldön, vagy az ország távolabbi régióiban. Ebben az esetben inkább az életkor a meghatározó faktor, a 30 év alattiak körében kifejezetten nagy a hajlandóság arra, hogy külföldön vállaljanak munkát.

A megkérdezettek mai válaszadása szempontjából fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy arra milyen hatással lehet a szülői háttér. A két szülő közül a kapcsolat egyértelműen az anya végzettségével volt erősebb. A további képzéseken való részvételre a hajlandóság egyértelműen azok körében volt a legalacsonyabb, akiknek az anyukája maximum nyolc általános iskolai osztállyal rendelkezik. A többi kategória között nem volt igazán jelentős különbség, azonban az összefüggés statisztikailag szignifikánsnak minősült a KHI-négyzet próba ($\alpha=0,01$) alapján (4. ábra).

4. ábra: Az anya legmagasabb iskolai végzettsége és a képzésben való részvételre való hajlandóság összefüggése

Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2014) alapján saját szerkesztés.

Következtetések, javaslatok

Vizsgálataink rámutattak arra, hogy az oktatásban eltöltött idő növekedése nem feltétlenül javítja a nők elhelyezkedési lehetőségeit. A kereslet és a kínálat nincs összhangban, gyakran tapasztalható, hogy az oktatási rendszer nem a munkaerő-piaci elvárásoknak képez. Divat lett diplomásnak lenni, miközben visszaesett a szakképzés státusza. Ha a fiatalok oldaláról közelítjük meg a kérdést, akkor láthatjuk, hogy a

szakképzést egy rossz, utolsó választásnak tartják a mai huszonévesek. Ebből kifolyólag az tapasztalható, hogy többségében gyenge képességű diákok választják ezt a képzési formát.

Miskolc helyzete azért is kedvezőtlen már több mint két évtizede, mert a munkahelyek megszüntetését a munkahely teremtési folyamat nem tudta ellensúlyozni. A megyében a munkanélküliségi ráta az ország más pontjaihoz viszonyítva magas, az egy főre jutó GDP a legalacsonyabbak közé tartozik.

A nemek alapján minden évben a férfi álláskeresők magasabb száma figyelhető meg. Ha a végzettségeket tekintjük, akkor megállapíthatjuk, hogy akik 8 osztályt vagy annál kevesebbet végeztek, az igen nagy eséllyel válik munkanélkülivé a megyében. Az állománycsoportokat tekintve a fizikai dolgozók nagyobb számban vannak jelen az álláskeresők között, mint a szellemi dolgozók. Ez azért lehetséges, mert a legtöbb munkáltató a fizikai munkát végző munkavállalóit bocsájtotta el. A térségben e helyzet javítása nagyon komplex feladatot jelent. Az új munkahelyek létrehozásának infrastrukturális, pénzügyi, intézményi és kooperációs követelményei is vannak. Az eddigiekben nem sikerült érvényesülnie egy ilyen átgondolt fejlesztési politikának.

Nagymértékben hozzájárultak a munkanélküliség állandósulásához a gazdaságkörnyezeti környezet mellett az emberi tényezők is. A megyében nem volt gyors a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás, illetve az innovációk jelenléte és terjedése. A munkavállalási morál sem ideális, mivel a törvényes módon nem kapnak életképes fizetést, ezért sokan a feketegazdaságban próbálnak fizetés kiegészítéshez jutni.

Ha több betöltetlen állás lenne, csökkenne az álláskeresők száma. Azonban mivel a munkanélküliek száma nő, egyre többen szorulnak ki a munkaerőpiacról, ezért a kevés munkalehetőségre is túljelentkezés van, ami a munkaadóknak monopolhelyzetet eredményez, hisz tudnak válogatni a munkavállalók közül. Ilyen esetben jelenthet előnyt a jobb vagy esetleg több végzettség vagy hozzáértés, amiben a felnőttképzés nyújthat segítséget.

Az állam jelenleg nem ösztönzi a munkanélkülieket kellőképpen arra, hogy részt vegyenek képzésekben, amelyek megkönnyíthetnék elhelyezkedésüket. Erre megoldást jelenthetnének az állami támogatások, járadékok, segélyek. Fontos lenne egy olyan közeg kialakítása, amely nem ingerszegény, mivel az ingerszegény közeg csak negatív hatással van az álláskeresőkre. Amennyiben az álláskereső nem érdekelt abban, hogy dolgozzon, mert a szociális háló oly erős, hogy nem érdemes elmennie dolgozni, akkor nem is fog. Erre megoldást a közmunka és távmunka programok jelenthetnének, amelytől nem várhatunk csodát, viszont arra alkalmasak, hogy az az ember, aki életében egy percet sem töltött munkával – és nem is célja az – elmenjen dolgozni, s legalább a gyermekei is látnák, hogy nem a semmittevés a napi rutin.

Nemzetközi viszonylatban, a felnőttoktatásban résztvevők aránya Magyarországon nagyon alacsony. Ennek ellenére a vizsgálat során azt tapasztaltuk, hogy a megkérdezettek nagyon magas arányban vennének részt felnőttképzésben. Akik pedig már rendelkeznek ilyen irányú tapasztalattal, azok 67%-ban pozitívan nyilatkoztak arról.

A kérdőíves vizsgálatba bevont nők döntő többsége fontosnak tartotta a továbbtanulást, a felnőttképzésben elérhető újabb szakmák megszerzését. A magasabb iskolai végzettségű emberek azonban sokkal nyitottabbak a tanulás iránt az alacsonyabb iskolai végzettségű emberekkel ellentétben. Vagyis pont az a réteg képzi magát a legkevésbé, amelynek a legnagyobb szüksége lenne rá, hogy javuljon a munkaerő-piaci pozíciója. Tapasztalataink szerint a családi háttér, a szülők iskolai végzettsége jelentős mértékben befolyásolja, hogy gyermekük milyen szintű iskolai végzettséget szerez, és milyen hajlandóságot mutat a továbbtanulásra.

Joggal gondolhatnánk, hogy az emberek nagy arányban önmagukat és nem megfelelő végzettségüket okolják munkanélküliségük miatt, azonban a válaszadók 70%-a nem ebben, hanem a munkahelyteremtésben látja az alapvető problémát.

Felmérésünk alapján a legnépszerűbbnek az idegen nyelvi képzések tekinthetők. A nyelvtudást a válaszadók többsége az országhatárokon belüli elhelyezkedés esetén is kifejezetten hasznosnak tartja, emellett a megkérdezettek közel ötöde azt sem tartja kizártnak, hogy külföldön vállaljon munkát. A második legnépszerűbbnek az egészségügyi képzések bizonyultak, amelyek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is biztos elhelyezkedési lehetőségekkel kecsegtetnek. Érdekes ellentmondás, hogy miközben a megkérdezettek úgy gondolják, hogy a legjobban a pénzügyi és informatikai végzettséggel lehet elhelyezkedni, az ilyen irányú képzésekben való részvételre sokkal alacsonyabb a hajlandóság.

Hivatkozott források

- [1.] Anker, R. (1998): Gender and Jobs. Sex segregation of occupations in the world. International Labour Office, Geneva, 444 p.
- [2.] Blaskó Zs. (2009): Családtámogatás, Gyermeknevelés, Munkavállalás. In: Monostor J. – Óri P. – S. Molnár E. – Spéder Zs. (szerk.): Demográfiai Portré. Jelentés a magyar népesség helyzetéről. KSH. Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest, pp. 41-51.
- [3.] Csernák M. N. – Janák K. – Zaláné O. A. (szerk.) (2006): Élethosszig tartó tanulás. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 11 p.
- [4.] Debreceni E. – Komka N. (2004): A nők foglalkoztatási helyzete és a nők foglalkoztatási esélyegyenlőségét célzó aktivitások a fővárosban. Fővárosi Esélyegyenlőségi módszertani füzetek sorozat, Budapest, pp. 20-33.
- [5.] Deere, C. D. – Doss, C. (2006). The Gender Asset Gap: What Do We Know and Why Does It Matter? = Feminist Economics 12 (1–2), pp. 1–50.
- [6.] Dövényi Z. – Tolnai Gy. (1993): A munkanélküliség regionális kérdései Magyarországon. In: Enyedi Gy. (szerk.) Társadalmi-területi egyenlőtlenségek Magyarországon. Budapest, pp. 143-174.
- [7.] Frey M. (2005): Nők a munkaerőpiacon – a rugalmas foglalkoztatási formák iránti igények és lehetőségek. Budapest, 2005, p. 8-15
- [8.] Halmos Cs. (2006): Foglalkoztatáspolitikai – rendszerváltás. = Munkaügyi Szemle, 50. évf., 7-8.sz., pp. 31-37.
- [9.] Jenkins, A. (2004): Women, Lifelong Learning and Employment. Centre for the Economics of Education, London, 62 p.
- [10.] Jenkins, A. – Vignoles, A. – Wolf, A. – Galindo-Rueda, F. (2003): The Determinants and Labour Market Effects of Lifelong Learning. = Applied Economics, 35, pp. 1711-1721.
- [11.] Kapitány B.–Spéder Zs. (2009): A munkaerőpiac és a pénzbeli családtámogatási rendszer hatása a gyermekvállalási tervek megvalósulására. In: Nagy I. – Pongrácz Tné (2009): Szerepváltozások. Jelentés a nők és a férfiak helyzetéről. TÁRKI Szociális és Munkaügyi Minisztérium, pp. 79-94.
- [12.] Keveházi K. (2009): A nők és a férfiak közötti egyenlőtlenségek, a nők munkaerőpiaci hátrányai. In: Garadnay T. – Koltai L.: Szöveggyűjtemény - Foglalkozás speciális helyzetű csoportokkal, egyénekkal c. előadáshoz, Budapest Esély Műhelye, Budapest, pp. 30-43.

- [13.] Macran, S. – Joshi, H, and Dex, S. (1996): Employment after Childbearing: A Survival Analysis. = Work Employment and Society, 10/2, pp. 273-296.
- [14.] S. Floro, M. – Meurs, M. (2009): Global Trends in Women's Access to "Decent Work". = Dialogue on Globalization. Occasional Papers, Geneva, No. 43., 47p.
- [15.] Szalainé Homola A. – Fejes L. – Szabó Zs. – Szilágyi F. (2007): Miskolc város társadalma és gazdasága. KSH, Miskolc, 79 p.
- [16.] Ware Barrientos, S. (2008): Women and Work: The Global Dimension. In: Women and Work, ILO-IPU, Geneva, 131 p.

Szerzők:

Hajdú Dávid

Gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök

2014-ben végzett hallgató

hajdu.david91@gmail.com

Dr. Koncz Gábor PhD

főiskolai docens

Károly Róbert Főiskola

Agrár- és Környezettudományi Intézet,

3200 Gyöngyös Mátrai út 36.

konczg@karolyrobert.hu